

VINCENZO
BELLINI

(1801. – 1835.)

marija barbieri

Tko nije u stanju proniknuti u vrijednosti glazbe Vincenza Bellinija (1801. – 1835.) uskraćen je za njezinu ljepotu koja je očaravala i skladateljske osobnosti koje su mu bile sušta suprotnost. Poznato je mišljenje Richarda Wagnera da se od Bellinija može naučiti što je melodija te da *Norma* „sedinjuje najbogatiji tijek melodije s najdubljom žarom istine“. A što tek reći za jednostavnu konstataciju nadahnutog skladatelja *velike opere* Jacquesa Halevyja: „Dao bih svu svoju glazbu za *Castu Divu!*“ Naravno, Bellini nije skladatelj o kojemu se mogu pisati traktati, u njemu nema filozofiranja niti pruža mogućnosti za velika eksperimentiranja. Njega jednostavno treba *pjevati* što je najbolje moguće, a to naravno mogu samo pjevači koji izvrsno vladaju svojim glasom i imaju poseban bellinijevski izražajni senzibilitet; tako će ljepota njegove glazbe osvojiti one koji u umjetnosti traže nadgradnju, a ne samo istinu. To zvuči jednostavno, ali je zapravo vrlo teško.

Bellini je rođen u Cataniji u glazbeničkoj obitelji. Neobičnu glazbenu nadarenost lijepoga plavokosog dječaka primijetila je i jedna plemkinja pa mu je omogućila izvrsno školovanje na Konzervatoriju *San Sebastiano* u Napulju, gdje je najdublji pečat na njegovu naobrazbu ostavio ravnatelj

Konzervatorija Nicola Zingarelli. Bellini je uvijek osjećao golemu zahvalnost prema svojem učitelju i posvetio mu je *Normu*. U Napulju su se pjevale pjesme mladoga Bellinija, ali prvi pravi skladateljski uspjeh doživio je 1825. godine, kad se u prepunoj dvorani Maloga kazališta Konzervatorija izvela njegova prva opera *Adelson i Salvini*. Uspjeh je bio tolik da se opera izvodila cijele godine svake nedjelje i Belliniju donijela poziv glasovitoga Teatra San Carlo da za nj sklada novo djelo. Ubrzo iste godine izvodi se *Bianca i Fernando*, opet s velikim uspjehom, koji mu otvara vrata kazališta diljem Italije. Najpoznatiji impresario onoga doba Domenico Barbaia poziva ga u Milano da napiše operu za Scalu. *Gusar* je (*Il pirata*) praizveden 1827. godine, s prvorazrednim pjevačima: sopranisticom Henriette Meric-Lalandei, možda najslavnijim tenorom 19. stoljeća Giovannijem Battistom Rubinijem i bas-baritonom Antoniom Tamburinijem. Djelo se te sezone moglo pogledati i poslušati čak petnaest puta, a taj uspjeh je i početak suradnje s najboljim libretistom toga doba Feliceom Romanijem. Iz te vrlo plodne suradnje sjevernjaka (Romani je bio rodom iz Genove) i južnjaka Sicilijanca nastalo je nekoliko opera: *Tuđinka* (*La straniera*), praizvedena također s velikim uspjehom u Scali 1829., manje uspješna *Zaira*, praizvedena u Parmi iste godine, *I Capuleti e i Montecchi*, prvi put s uspjehom izvedeni u Teatro La Fenice u Veneciji 1830., *Mjesečarka* (*La Sonnambula*), praizvedena s velikim uspjehom u milanskom Teatro Carcano 1831., *Norma*, praizvedena 26. prosinca iste godine u Scali, ali bez uspjeha na premijeri unatoč sjajnoj podjeli uloga, te *Beatrice di Tenda*, koja je na praizvedbi 1833. godine u venecijanskom Teatru La Fenice doživjela

neuspjeh. Vrijednost Bellinijeva remek-djela *Norme*, prema mišljenju engleskoga muzikologa Leslieja Orreyja (1908.-1981.), najbolje talijanske tragične opere prije Verdijeva *Otella*, potvrdila se na kasnijim izvedbama.

U Bellinijevu životu tada nastaje prekretnica. Raskida petogodišnju ljubavnu vezu s Giuditom Turinom. Umjetnička karijera odvodi ga najprije u London, gdje upoznaje slavnu Mariju Malibran i oduševljava se njezinom kreacijom Amine u *Mjesečarki*. Zatim odlazi u Pariz i postaje središnja ličnost pariških salona. Za Pariz sklada *Puritance (I Puritani)* na libreto grofa Carla Pepolija. Praizvedba opere upriličena je u Théâtreu des Italiens 1835. godine u sjajnoj podjeli uloga. Naime, Giovanniju Battisti Rubiniju i Antoniju Tamburiniju pridružili su se Giulia Grisi i Luigi Lablache i taj kvartet pjevača postao je tako slavan da je prozvan *Puritanikvartet*. Premijera je bila izvanserijski uspješna i priskrbila je autoru Legiju časti. A onda melankolični sicilijanski romantik sanjarskih plavih očiju koje su neodoljivo privlačile ženski svijet, ljubitelj svega što je u glazbi lijepo, svega što, kako je govorio, može pobuditi plemenite osjećaje, umire tajanstvenom smrću 23. rujna 1835. u dvorcu stanovite gospođe Lewys u Puteauxu pokraj Pariza.

Iako nježna izgleda, Bellini je bio neobično snažna osobnost koja je vrlo dobro znala što hoće. Htio se suprotstaviti rossinijevskom stilu koji je tada suvereno vladao pozornicama, a to je mogao jedino ako stvori vlastiti, dijametralno oprečan. Rossinijevoj vedrini suprotstavio je melankoliju, nasuprot briljantnom *briju* njegovih finala postavio je melodiju za koju se činilo da joj nema kraja. A tu *dugu, dugu melodiju*, kojoj se Verdi toliko divio, u kojoj ima zatomljene strasti i dubokih emocija, povjeravao je

ponajprije svojim heroinama koje, osim *Norme*, nisu nositeljice radnje, ali svojom bolnom tugom potpuno obuzimaju slušatelja. I sam nježan i senzibilan, suosjećao je sa svojom junakinjom koja je u njemu budila cijelu skalu dubokih, često prikrivenih osjećaja i teških dvojbi između ljubavi i dužnosti. Hrabar i neustrašiv junak, ali bez dubljega unutarnjeg proživljavanja, bio mu je stran. Zanosila ga je žena kao pojam, kao biće u kojemu nastaju i u kojemu se razvijaju kontrastne emocije. Nesretna, ponižena, nepravedno osuđena, nepokolebljivo vjerna u svojoj ljubavi (koju, kao i u *Normi*, ni mržnja ne može uništiti), Žena je u njemu budila upravo nevjerojatno i neponovljivo bogatstvo izraza melodijom. Sve što je htio postizavao je njome, a njegov orkestar koji nerijetko nazivaju *velikom gitarom*, bio je upravo toliko velik i tako orkestriran da joj bude podloga. Ne iznenađuje što je Georges Bizet na početku naručenoga rada na reorkestraciji *Norme* od toga odustao, izjavivši: „Jedina ispravna i prikladna orkestracija za *Normu* jest Bellinijeva.“ Njegovo mišljenje dijelio je i Luigi Cherubini.

Bellini je svoje opere povjeravao gotovo isključivo glasu, što znači da je njegov vlasnik, točnije vlasnica morala biti pjevačica iznimnih mogućnosti. *Normu*, tu „ulogu nad ulogama“, pjevale su velike sopranistice, no izdvojimo prema riječima francuskoga kritičara Andrea Babeufa „veliku, klasičnu, lijepu vladaricu“ Zinku Kunc-Milanov (1906.-1989.) i, naravno, Mariju Callas (1923.-1977.) koja je otvorila novu stranicu u pristupu Belliniju. Posve prirodno da će svatko tko želi najpotpunije doživjeti Vincenza Bellinija odabrati kao njegovu interpretkinju Mariju Callas, ne zbog prirodne ljepote njezina glasa, jer se za nj uistinu ne bi

moglo reći da je suštinski lijep, nego zbog neizmjernoga bogatstva izraza i jedinstvene sposobnosti da svakome liku da posebnu, upravo za njega karakterističnu boju.

Godine 1954. nastaje njezina prva studijska snimka *Norme* za EMI Seraphim, a 1960. godine druga za EMI Angel; u objema sudjeluje ansambl Scale, a Serafin je dirigent. Različiti su joj partneri: Mario Filippeschi, Ebe Stignani i Nicola Rossi-Lemeni na prvoj, Franco Corelli, Christa Ludwig i Nicola Zaccaria na drugoj. Teško je opredijeliti se između tih dviju snimki. U ranijoj, Maria Callas ima više vanjskog zanosa, više sjaja u glasu, više emfaze u pjevanju, a na drugoj više suptilnosti u izrazu, dublju psihološku karakterizaciju i više unutarnje dramatičnosti, što osobito dolazi do izražaja u drugom dijelu opere. Od prve *Norme* u Firenci u studenome 1948. prošlo je dvanaest godina, i ona je zaokružila i trajno definirala taj možda najsloženiji ženski operni lik, koji je i najčešće tumačila na sceni, 90 puta. Corelli je snažniji i plemenitiji Pollione od Filippeschija, Christa Ludwig godinama, što znači i glasovnom svježinom, bliža karakteru Adalgise, premda se ne smije ispustiti iz vida da je Ebe Stignani vrhunski vokalista s istančanim osjećajem za stil. Rossi-Lemeni impozantniji je Oroveso. Izbor je stvar osobnog ukusa.

La sonnambula za EMI je iz 1957. godine, s ansamblom Scale, ali pod ravnanjem Antonina Votta, s Nicolom Montijem i Nicolom Zaccarijom. Upravo je nevjerojatno koliko je nježnosti, blagosti, iskrene poezije, gotovo transcendentne ljepote ta 'tigrica' unijela u lik mjesečarke Amine, kako bojom glasa i svim sitnim detaljima razlikuje dramski lik zrele žene (k tome i druidske svećenice) od lirskog lika seoske djevojke, a pritom se ne

zadržava na gotovo eteričnom karakteru uloge, nego u nju unosi svu životnost stvorenja od krvi i mesa. Naravno, takva savršena vokalna i dramska karakterizacija plod je prethodne suradnje na premijeri u Scali s dirigentom Leonardom Bernsteinom i redateljem Luchinom Viscontijem. Ljupkost i svježina mladosti izbija iz te njezine kreacije, i ona je uistinu neponovljiva u izvanredno riješenoj kompleksnosti svih zahtjeva što ih djelo postavlja pred protagonisticu. Aminu je pjevala 21 put.

Studijskih snimki Bellinijevih opera, nažalost, nema više u diskografiji Marije Callas, ali ima mnogo živih snimki koje su gotovo sve objavljene i na CD-u. *Il pirata* iz 1959. godine predstavlja je u još težoj ulozi od *Norme* – u ulozi Imogene, koju je pjevala samo pet puta.

